

C. W. GORTNER

MARLENE

ROMAAN MARLENE DIETRICHIST

INGLISE KEELEST TÕLKINUD LIINA TORDIK-KARP

Originaali tiitel:

C. W. Gortner

Marlene

William Morrow 2016

Toimetanud Hele Pärn

Kujundanud Angelika Schneider

Copyright © 2016 by C. W. Gortner.

Tõlge eesti keelde © Liina Tordik-Karp ja Tänapäev, 2022

ISBN 978-9916-17-178-3

www.tnp.ee

Trükitud AS Printon trükikojas

Minn isale

Hingelt olen ma härrasmees.

MARLENE DIETRICH

ESIMENE STSEEN

KOOLITÜDRUK

1914–1918

„OMA SÜNNIGA EI OLNUD MUL MINGIT PISTMIST.“

I

Esmakordselt armudes olin ma kaksteist aastat vana.

See juhtus Auguste Viktoria koolis Schönebergi eeslinnas Berliini edelaosas. Selles sepistatud väravate taha peitunud madalas majas, mille uhkeldav krohvitud fassaad varjas jääkülmade klassiruumide rägastikku, õppisin ma grammatikat, aritmeetikat ja ajalugu, millele järgnes kodundus, virgutav võimlemine ja rutiinne prantsuse keele tund pika päeva lõpetuseks.

Mulle ei meeldinud koolis käia, kuigi ma ei olnud rumal. Lapsepõlves oli minu hariduse eest hoolt kandnud terve plejaad koduõpetajannasid, ehkki minust aasta vanem õde Elizabeth, keda meie peres hüüti Lieseliks, pälvis oma põdura tervise tõttu lõviosa nende tähelepanust. Meie tunniplaanis oli inglise ja prantsuse keel, kombeõpetus, tants ja muusika ning meie ema nõudis neis kõigis laitmatut täiuslikkust. Ma olin küll kooliks teistest paremini ette valmistatud, kuid mulle ei

meeldinud seal mitte üks põrm. Mulle ei istunud kaasõpilaste moosist määrdunud sõrmed ja salajutud; kõik mu klassiõed tundsid üksteist juba imikueast saadik ja kutsusid mind mu ujeduse tõttu Hiirekeseks. Nad ei teadnud, et 'uje' oli küll viimane sõna, millega mu ema mind iseloomustanud oleks.

Mamma ei sallinud hädaldamist. Kui papa minu kuueandal eluaastal südamerabandusse suri, siis varjutas meie leinatungiv vajadus kokku hoida. Välist joont tuli säilitada. Lõpude lõpuks pärines lesestunud Josephine Dietrich Berliinis vägagi lugupeetud Felsingite suguvõsast, kelle asutatud kuulus Felsingi kellassepafirma oli keiserliku patendi alusel tegutsenud juba üle sajandi. Mamma keeldus oma perekonnalt armuande vastu võtmast, kuigi papa oli olnud äärelinna politseiametnik, kelle elukindlustushüvitis polnud kuigi suur. Kohe pärast matuseid haihtusid üle jõu käivaks luksuseks kuulutatud koduõpetajannad olematusse. Lieseli seletamatute tervisehädade tõttu asus mamma tööle majapidajannana ning pani paika tunniplaani, mille järgi mu õde pidi kodus õppima. Minule tõmbas mamma aga selga halli targeldatud vormikleidi, põimis mu maasikablondid juuksed patsidesse, sidus otstesse hiiglaslikud taftlehvid ning marsitas mind, lakknahast kingad mu varbaid pigistamas, kooli, kus ontlikud vanapiigad pidid asuma mu iseloomu vormima.

„Käitu korralikult,“ hoiatas mamma mind. „Ole viisakas ja tee, mida sulle öeldakse. Kas on arusaadav? Ei mingit nina püsti ajamist. Sul on olnud rohkem privileege kui paljudel teistel, kuid minu tütreid oma saavutustega ei uhkusta.“

Ta poleks pidanud muretsema. Kodus sain alailma noomida oma võistlusvaimu pärast, mis sundis mind Lieselit üle trumpama, kuid kooliõuele astudes, masendatuna klassikaaslaste erinevaist klikkidest ja kahtlustavaist altkulmupilkudest, taipasin ma otsekohe, et parem on käituda, nagu oleksid mu teadmised kaduvväikesed. Keegi poleks osanud kahtlustadagi, et mul võiks olla enam kui algelisi teadmisi ükskõik millises aines, kaasa arvatud prantsuse keeles – keeles, mida iga hea kasvatusega tütarlaps pidi õppima, kuid mis, põriseva r-i ja peibutava s-i veidi patuse kõla tõttu, ei tohtinud ühelgi hästikasvatatud saksa tütarlapsel liiga hästi suus olla. Tähelepanu kõrvale juhtimiseks teesklesin, et olen rumalavõitu, istusin viimasesse pinki ja hoidsin omaette nagu märkamatuks jääda sooviv hiir.

Kuni meie uue õpetaja saabumise päevani.

Ta tuli klassi, šinjoonist vallapääsenud kastanpruunid kiharad lehvimas ning ümarad põsed õhetamas, otsekui oleks ta hirmust hiljaks jääda kihutanud mööda koridori – ja hiljaks jäänud ta oligi. Koolikell oli juba helisenud ja tüdrukud küünitasi üle vahekäikude, omavahel sosistades ja vahetades vihikust rebitud lehtedele kritseldatud sõnumeid.

Ühtäkki tuhises sisse Tema, ammuoodatud asendaja Madame Servine'ile, kes oli ootamatult kukkunud ja saadud vigastuse tõttu pensionile jäänud. Ebatavaliselt kuuma juulikuu higi laubal pärlendamas, heitis meie uus õpetaja kaenlas olevad raamatud lauale kõlava mütsatusega, mis sundis kõiki tüdrukuid end ehmunult sirgu ajama.

Madame Servine polnud uimerdamist sallinud. Paljud kohalolijaist olid väiksemagi üleastumise eest saanud tunda tema joonlaua laksu vastu põlvi või sõrmenukke; see jalust-rabav noor naine oma sassis juuste ja raamatuvirnaga võis osutada samavõrra hirmuäratavaks.

Oma tavaliselt kohalt klassi tagaotsas piilus ma üle enda ees olijate õlgade sinna, kus ta seisis ja taskurätikuga laupa pühkis.

„*Mon Dieu*,“ sõnas ta. „*Il fait si chaud*.¹ Mul polnud aimugi, et Saksamaal nii kuum võib olla.“

Mul oli tunne, nagu oleks mul liblikad kõhus.

Keegi ei lausunud sõnagi. Hooletu liigutusega torkas ta niiske taskurätiku pluusikäisesse. „*Bonjour*, mesdemoiselles. Mina olen Mademoiselle Brèguand ja ma olen ülejäänud semestri teie õpetaja.“

Tal poleks olnud vaja end tutvustada. Me teadsime niigi, kes ta on; olime teda juba nädalaid oodanud. Kuni kool madame Servine'ile asendajat otsis, olime me veetnud selle tunni otsatult pikkades konsultatsioonitundides sapise Frau Beckeriga. Nüüd muutis uue õpetaja karge aktsent vaikuse veelgi tiinemaks. Tema hääles helises eksimatult pariisilik kõla ja ma tundsin, kuidas tüdrukud minu ümber ebamugavustundes kössi tõmbusid. Madame Servine'ile, kes kasutas lorn-

1

On vast palav (pr) – siin ja edaspidi tõlkija märkused

jetti, kellel oli halb harjumus hambaproteese klõbistada ning kes seetõttu hääldas rõhumärke monotoonse üleolekuga ja kandis lisaks sajandivahetusest pärinevat musta kleiti, olid tüdrukud pannud hüüdnimeks *l’Ancien Règime*². See naine aga kandis kraega pluusi, mida kaela ja randmete juures ehtisid pitskaunistused ning tema saledat figuuri rõhutas moodne pahkluuni ulatuv seelik, mille alt paistsid elegantsed tänava-saapad. Aastaid madame’ist nooremana oli ta kaheldamatult ka palju energilisem.

Ma ajasin oma küürus selja tasapisi sirgu.

„*Allez*,“ teatas ta. „*Ouvrez votre livres, s’il vous plait*.“

Tüdrukud istusid liikumatult. Mina sirutasin käe õpiku järele, Mademoiselle ohkas ja selgitas saksa keeles: „Õpikud, palun. Tehke need lahti.“

Ma surusin naeratuse alla.

„Täna pöörame tegusõnu, eks?“ küsis ta klassi silmitsedes. Keegi ei reageerinud. Madame’i õnnetust kukkumisest saadik polnud ükski tüdruk vaevunud õpikusse pilkugi heitma. Neil oli ükstapuha. Mõne pealtkuuldud vestluskatke põhjal olin ma teada saanud, et nende elueesmärk oli võimalikult kiiresti abielluda ja vanemate juurest minema pääseda. *Kinder, Küche, Kirche* – kõurikud, köök, kirik. See õilis ideaal oli istutatud igasse saksa tüdrukusse nagu ka meie emadesse ja vanaema-

2

Vana režim (pr)

3

Jätkame. Avage oma raamatud palun (pr)

desse juba ammu enne meid. Mis tulu võis prantsuse keele rääkimisest tõusta, kui sa just õnnetul kombel välismaalasega abielluma ei pidanud?

Mademoiselle Brèguand jälgis raamatulehtede närvilist sahinat, nagu polekski ta teadlik õpilaste liigutuste palavikulisest ärevusest või ei sooviks seda kommenteerida. Koduste tööde tegemata jätmine oli süütegu, millest igaüks unistas ja mida samas ka kartis. Madame oli mõnikord jätnud mõne tüdruku videviku saabumiseni laua taha selga küürutama, kuni piiga oma ülesande kas valmis sai või kurnatult kokku kukkus.

Siis aga nägin ma oma jahmatuseks Mademoiselle'i valla-
tult naeratamas. Siin hillitsetuse kantsis, kus õpetajate näod
oli enamasti vingus, oli naeratus nii ootamatu, et selle soojus
lausa rabas mind ning liblikad mu kõhus tõusid parvena lendu.

„Alustame verbiga olema. *Etre: je suis, je serai, j'étais. Tu es, tu seras, tu étais. Il est, il será, il était. Nous sommes, nous serons, nous étions ...*“ Kõneldes kõndis ta langetatud päi mööda pinkidevahelisi kitsaid vahekäike ja kuulas õpilaste moonutatud mõminat. See haletsusväärne demonstratsioon oli tõenduseks popitegemisest ja absoluutsest huvipuudusest keele vastu, kuid ta ei parandanud ainsatki viga, vaid aina kordas pöördeid ning tüdrukud kordasid talle järele.

Siis jõudis ta minuni ja peatus. Tema käsi tõusis. Tüdrukud jäid vait. Kinnitanud oma merevaiguroheliste silmade

pilgu minule, lausus Mademoiselle: „*Répétez, s'il vous plait*“⁴“

Et teiste hulgast mitte silma torgata, kavatsesin ma mõniseda midagi niisama arusaamatut, paraku aga ei kuulanud mu keel sõna ja ma kuulsin end ebakindlalt lausumas: „*Vous êtes. Vous serez. Vous étiez*“

Minu lähedal istuva tüdruku summutatud naerukihin oli minu jaoks nagu kõrvakiil.

Soe naeratus naasis Mademoiselle'i huultele. Seekord, minu jahmatuseks ja ühtlasi heameeleks, oli see suunatud minule. „Ja edasi?“

Ma ütlesin sosinal: „*Vous soyez. Vous seriez. Vous fûtes. Vous fussiez*“

„Nüüd kasuta seda verbi lauses.“

Ma närisin mõtlikult alumist huult ja pahvatasin siis: „*Je voudrais être connue comme personne qui vous plaise*“⁵. Kahetsesin oma sõnu kohe, kui olin nad kuuldavale toonud. Mis oli mulle ometi sisse läinud, et ma ütlesin midagi nii ... nii otsesõnalist, nii agressiivset? Nii *ebaminulikeku*?

Ma ei julgenud pilku tõsta, kuid tundsin, kuidas teised mind üksisilmi vahtisid. Minu sõnadest ei olnud nad ehk aru saanud, aga neile piisas sellest, kuidas ma need kuuldavale olin toonud.

Ma olin end paljastanud.

4

Korrake, palun (pr)

5

Ma tahaksin väga teile meeldida (pr)